Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Románské literatury

Autoreferát (teze) disertační práce

Mgr. Monika Štefková

Problematika uměleckého překladu dialektu a kulturního převodu prismatem českých překladů neapolské dramatiky 20. století

Problems of Dialect Translation and Cultural Transfer demonstrated on the Czech translations of the 20th century Neapolitan dramatics

Vedoucí práce PhDr. Alice Flemrová, Ph.D.

2021

Úvod

Předkládaná disertační práce je propojením mého dlouhodobého zájmu o neapolský prostor a jeho záviděníhodné kulturní bohatství a mé odvěké vášně pro překlad. Jelikož jsem se k bližšímu zkoumání Neapole z různých úhlů pohledu původně dostala přes zájem o neapolštinu, je jí v této práci věnován poměrně velký prostor. Zároveň ale toto studium různých poloh a funkcí neapolštiny v analyzovaných textech není samoúčelné, jelikož hluboké porozumění jazyku původního textu považuji za nutný (ovšem nikoli postačující) prvek pro jakýkoli překlad. Přestože má neapolština na rozdíl od spousty jiných dialektů několikasetletou literární tradici, tudíž by se dala zkoumat na různých typech literárních děl, rozhodla jsem se zaměřit na divadlo, a to ze dvou důvodů: i. zvolené dramatické texty zachycují neapolštinu v různých a velmi zajímavých polohách, včetně její mluvené podoby, ii. tyto texty ve velké míře zachycují *neapolskost*, unikátní soubor vlastností obyvatel města, jež mě tolik fascinuje. Posledním krokem při promýšlení této práce byla otázka, jak by tento souhrn zajímavých prvků a reálií bylo možné zprostředkovat českým čtenářům a divákům.

Tato disertační práce se věnuje neapolské dramatice, která v průběhu staletí ovlivnila nejen domácí italskou, ale také světovou divadelní scénu. Zaměřuje se na její vývoj v průběhu dvacátého století prismatem jejích tří předních představitelů – Eduarda De Filippa, Annibaleho Ruccella a Enza Moscata. V první části se text probírané látce věnuje především z pohledu literárněhistorického. Kromě uvedení základních bibliografických údajů zmíněných dramatiků a nastínění hlavních idejí uměleckého směru Nová neapolská dramatika, do níž bývají řazeni Ruccello s Moscatem, se práce zabývá uměleckým vývojem všech autorů, a zároveň jejich nejslavnějšími, ale i méně studovanými díly. V rámci nastiňováni společenskohistorických kulis, v nichž dramatikové nejprve vyrůstali a později tvořili, je mimo jiné kladen důraz na osobnosti a události, které jejich tvorbu ovlivnily. Následně jsou blíže analyzovány jejich

konkrétní hry. V druhé části práce se text analyzovaným autorům a jejich dílům věnuje z pohledu teorie překladu. Překladatelské otázky, jež jsou zde nastiňovány, vycházejí především z poznatků získaných v první části práce. Prismatem těchto překladatelských otázek jsou v dalším sledu posuzovány již existující české překlady traktovaných neapolských her a výsledek těchto dílčích analýz je podrobně rozebrán v závěru.

Shrnutí jednotlivých kapitol

V úvodu předkládané disertační práce jsou nastíněny především hlavní cíle, které jsem si stanovila. Mimo jiné je zde naznačeno rozvržení práce a stručný obsah jednotlivých kapitol. Úvod také pojednává o dosavadním stavu bádání na dané téma.

Druhá kapitola, rozdělená do tří podkapitol, se podrobně věnuje životu a dílu Eduarda De Filippa. Stran jeho života je kladen důraz především na události, jež determinovaly jeho tvorbu, jako je například dětství strávené v rodinné divadelní společnosti jeho zprvu nepřiznaného otce Eduarda Scarpetty, spolupráce s Luigim Pirandellem, přímý kontakt s následky války či konfrontace s měnícími se hodnotami společnosti. Okrajově se text ovšem zabývá i jeho působení na stříbrném plátně, jeho prací v televizi či osobním životem. Dále je věnován velký prostor charakteristikám jazyka, který Eduardo ve svých hrál používal, především s ohledem na další cíle práce. Co se jeho poetiky týče, práce popisuje, jak se dostal od lehkovážných neapolských frašek přes měšťácké komedie, nepřiznaný (a domnělý?) pirandellismus, proto-neorealistická díla a moralismus až ke společenské angažovanosti. Kromě zvratů v Eduardově poetice text vyzdvihuje i opakující se témata a motivy. Na konci první kapitoly jsou analyzovány tři De Filippovy hry, konkrétně *Natale in casa Cupiello* (1931), *Sabato, domenica e lunedì* (1959) a *Il sindaco del rione Sanità* (1960). Tyto tři hry byly vybrány z toho důvodu, že (alespoň dle mého mínění) v nejvyšší míře zachycují „napoletanitu“, které bude věnován větší prostor v dalších kapitolách, a proto by teoreticky mohly klást silný odpor při překladu. Zároveň bylo zásadní, že byly tyto hry v minulosti již přeloženy do češtiny.

Třetí kapitola je rovněž rozdělena do tří podkapitol, které jsou dále členěny na menší celky. První z nich se věnuje uměleckému směru zvanému Nová neapolská dramatika, do něhož bývají řazeni Annibale Ruccello a Enzo Moscato. Text se zabývá primárně otázkami, kdy tento směr

vznikl, kdo ho tvořil, jaká byla jeho poetika a v jakém smyslu navazoval na umělecký odkaz Eduarda De Filippa. Aby práce mohla co nejpřesněji zodpovědět poslední otázku, věnovala prostor i individuálnímu vztahu obou mladších dramatiků k Eduardovi a jeho tvorbě. Jedním z leitmotivů práce je i již zmíněný pojem „napoletanità“, tedy *neapolskost*, jíž umělci tvořící součást zmíněného směru považovali za zkostnatělou a již se snažili redefinovat. Po přiblížení všech těchto otázek práce stáčí pozornost k Annibalu Ruccellovi. V první řadě se věnuje jeho životu, zmiňuje například bigotně katolické prostředí, v němž vyrůstal a jež později silně ovlivnilo jeho tvorbu (církev a církevní představitelé jsou v jeho hrách nahlíženi velmi kriticky), jeho obzvláštní zájem o neapolskou historii, tradice a folklór, jež jsou v jeho dílech rovněž velmi přítomné, jeho setkání s Robertem De Simonem, který ho přivedl k hudbě, tolik se promítající do jeho dramat, ale i setkání s Enzem Moscatem. Kromě těchto témat a motivů, které se v jeho dílech objevovaly a u nichž bylo možné vysledovat pravděpodobné inspirační zdroje, se práce zmiňuje i o *femminiellech*, jimž ve svých textech často dával prostor, či o jeho velkém zájmu o média, jež podle něj měla na svědomí devalvaci neapolštiny. S tímto posledním tématem neodmyslitelně souvisí i Ruccellův umělecký jazyk, jemuž byl v práci věnován patřičný prostor. Následně byl věnován prostor analýze dvou jeho her, *Le cinque rose di Jennifer* a *Ferdinando*, jež patří mezi jeho nejdůležitější a nejúspěšnější hry a zároveň již máme k dispozici jejich český překlad.

V poslední části třetí kapitoly se pozornost upírá k poslednímu traktovanému dramatikovi Enzu Moscatovi. Text v první řadě pojednával o Moscatově pedagogické kariéře a o tom, jak se divadlo stalo jeho primární profesí. Dále nebyl opomíjen nezpochybnitelný vliv filozofie a poezie, které se ve velké míře otiskly do jeho tvorby. Práce si rovněž všímá i dialektiky přízemních a intelektuálních prvků, jež charakterizují jeho poetiku, či jejího zvratu, když se Moscato odklonil od narativněji laděné tvorby a nechal do svých textů více pronikat zmiňovanou lyriku. Vzhledem k charakteru práce text pojednal i o Moscatově velmi osobitém,

stylizovaném jazyce, kde je téměř barokní neapolština prokládána jinými světovými jazyky. K analýze konkrétních děl byly vybrány hry *Pièce noire* a *Bordello di mare con città*. Obě jsou považovány za jeho stěžejní hry a obě jsou k dispozici v českém překladu.

Čtvrtou kapitolou počínaje se práce soustředí na vybrané aspekty teorie překladu, jež jsou později aplikovány při rozborech existujících překladů děl moderní neapolské dramatiky. Nejde však o samoúčelný odklon pozornosti, kapitola ve velké míře čerpá z doposud získaných poznatků a nastoluje překladatelské problémy právě s ohledem na specifika poetik jednotlivých autorů. Na začátku kapitoly jsou naznačeny odvěké problémy, s nimiž se překladatelská teorie potýká v podstatě od svých počátků, v dalším sledu jsou potom uvedeny stěžejní pojmy, překlad *konformní* a *adaptační*,[1] s nimiž bude ve velké míře pracovat především kapitola následující. Po osvětlení těchto pojmů následuje vymezení specifik, jimiž se analyzované texty vyznačují. Práce poukazuje na skutečnost, že při jakékoli snaze o jejich převedení do češtiny musí mít překladatel na paměti, že se jedná v první řadě o texty dramatické, tudíž se nesmí zapomenout na jejich primární roli, tedy že mají sloužit jako podklad pro divadelní inscenaci; zároveň jde ale o texty dialektální a vícejazyčné. Po vymezení těchto specifik následuje osvětlení problémů, jež z nich pro překladatele vyplývají. Práce se nad všemi těmito těžkostmi pozastavuje a konfrontuje je s odbornými radami teoretiků, především Jiřího Levého. Jedním z největších problémů se jeví převod dvou (či několika) jazykových rovin do češtiny s ohledem na stylizaci divadelní řeči. Poučka J. V. Bečka,[2] že níže postavení protagonisté mají hovořit lidovým jazykem, a nikoli vulgárně, a ti výše postavení naopak hovorově, je zpochybněna tvrzením Petra Sgalla, že hovorová čeština netvoří uvnitř spisovného jazyka souvislou vrstvu.[3] Z tohoto důvodu je navrženo jiné řešení – které staví do popředí především vertikální funkci jazyka oproti té horizontální –, a to převádět neapolštinu do češtiny prostřednictvím její nespisovné

[1] Autorem těchto pojmů je Jiří Pelán. PELÁN, Jiří. Překlad konformní a adaptační (na okraj překladu Písně o Rolandovi). *Souvislosti*. 1998, 2. Dostupné z: http://souvislosti.cz/298pel.html.
[2] Citováno dle LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný, 1998, s. 195.
[3] Tamtéž, s. 187.

varianty, obecné češtiny, a standardní italštinu pomocí češtiny spisovné. Tato teze je podpořena konfrontací obecné češtiny s neapolštinou a jejich zjevnými funkčními podobnostmi. Práce se poté zabývá případem, kdy v originálním textu dochází k míchání jazykových rejstříků, v těchto konkrétních dílech k míchání neapolštiny a italštiny. K převodu tohoto fenoménu je opět navrženo řešení, konkrétně analogické míchání dvou vrstev jazyka, spisovné a obecné češtiny, ke kterému u českých mluvčích (především na území Čech) dochází naprosto běžně.[4] V poslední části této kapitoly se text zabývá obecnějším překladatelským problémem, a to kulturním převodem, kde je s odkazem na Georgese Mounina[5] kladen důraz na znalost výchozí kultury a reálií a jsou zde akcentovány výhody konformního překladu.

V páté kapitole je věnován prostor analýze již existujících českých překladů těch neapolských her, které byly blíže rozebrány v jednotlivých kapitolách věnujících se probíraným dramatikům. Analýza se zabývala následujícími překlady: Eduardo De Filippo – *Starosta čtvrti Sanita* (1962) v překladu Jana Makaria, Eduardo De Filippo – *Sobota, neděle a pondělí* (1974) a Eduardo De Filippo – *Vánoce u Cupiellů* (1981) v překladu Zdeňka Digrina, dále Annibale Ruccello – *Ferdinand* (2004) v překladu Anny Kareninové a Annibale Ruccello – *Pět růží pro Jennifer* (2004)), Enzo Moscato – *Pièce noire (Kanária)* (2008) a Enzo Moscato – *Přímořský bordel s městem* (2008) v překlad Terezy Sieglové. Při rozboru se práce soustředila především na to, jakou překladatelskou strategii jednotliví překladatelé zvolili (tj. jestli konformní, adaptační či obě), jak se překladatelé vypořádali s jazykovou mnohovrstevnatostí děl a případným mícháním rejstříků v jedné promluvě, či dokonce větě (jestli na ni rezignovali či jestli se ji pokusili převést do češtiny a pokud ano, tak jakým způsobem) a do jaké míry se zdařil kulturní převod. Text byl bohatě prokládán ukázkami z původních textů i překladů. Práce si ale všímala i jednotlivostí, jako je například míra a typ využití jazykových prostředků obecné

[4] SGALL, Petr a HRONEK, Jiří. *Čeština bez příkras.* Praha: Karolinum, 2014, s. 112.
[5] MOUNIN, Georges. *Teoria e storia della traduzione*. Tradotto da Stefania Morganti. Torino: Einaudi, 1965, s. 120.

češtiny či toho, jak si překladatelé poradili s mluvícími jmény či typicky neapolskými koncovkami. Mimo jiné se práce zároveň pokouší vyzdvihnout jiné přednosti překladů, či upozornit na jejich nedostatky.

Závěry práce

Výsledky analýzy provedené v páté kapitoly byly detailněji rozebrány v závěru. Přestože se daný vzorek zkoumaných překladů nedá považovat za stoprocentně reprezentativní (jelikož českých překladů těchto autorů neexistuje mnoho, ve zvoleném korpusu se opakují stejná jména překladatelů a překlady dělí řada let), analýza přinesla několik zajímavých poznatků, z nichž se přesto dají vyvodit určité tendence. Na základě rozboru a konfrontace těchto děl bylo zjištěno, že všichni překladatelé, tedy jak Jan Makarius, tak Zdeněk Digrin, Anna Kareninová i Tereza Sieglová, si k překladu zvolili primárně konformní překladatelskou metodu, ovšem dílčí překladatelské problémy řešili i pomocí metody adaptační, což můžeme vzhledem k odporu teoretiků k mísení těchto strategií považovat za překvapivý a důležitý výstup. Zároveň tento poznatek může poukazovat na občas opomíjenou skutečnost, že mezi překladatelskou teorií a praxí často zeje hluboká propast. Co se adaptačních řešení týče, byla preferována taková, u nichž docházelo spíše k záměrnému ochuzení lexika a k výběru obecnějšího termínu; naopak adaptační řešení, kdy byl čtenář příliš rušivě zničehonic přenesen do českého prostředí, nebyla považována za příliš vhodná. Další velmi zajímavé zjištění, které po rozboru vyšlo najevo, se týkalo využívaných jazykových prostředků překladů. Tři překladatelé ze čtyř používali v šesti překladech ze sedmi jak spisovnou, tak obecnou češtinu, což bylo v závěru, vzhledem k jazykové komplexitě původních textů, považováno za velmi pozitivní výsledek. Tito překladatelé, konkrétně Jan Makarius, Zdeněk Digrin a Tereza Sieglová, využívali především těch nejcharakterističtějších rysů obecné češtiny, za které můžeme (i s odkazem na P. Sgalla a J. Hronka) považovat typické koncovky pro adjektiva, typické tvary instrumentálů, protetické v, expresivnější lexikum, zkrácené tvary sloves v minulém čase apod. Zdeněk Digrin se v překladech navíc odvážil použít v psaných projevech méně typický rys: krátké i namísto dlouhého tam, kde je mluvčími vyslovováno. Toto zjištění svědčí o tom, že obecná čeština může

neapolštinu velmi dobře a funkčně substituovat, a navíc je pro tyto účely překladateli aktivně využívána. Nejvěrněji se kombinací obecné a spisovné češtiny podařilo zachytit jazykovou složitost a organičnost originálu Zdeňku Digrinovi a Tereze Sieglové (ve dvou pozdějších překladech), kteří navíc, přestože ojediněle, ve svých překladech zachovávali i střídání jazykových kódů v jednotlivých promluvách, či dokonce větách. Jan Makarius oproti tomu zvolil poněkud zjednodušující použití těchto dvou jazykových variant, kdy některým postavám vložil do úst obecnou češtinu a jiným češtinu spisovnou, aniž dbal na původní rozvrstvení. Dva překladatelé (Makarius a Sieglová) ve svých překladech využívali i takzvaných náznaků, kdy v textech občas ponechali nějaké obecně známé italské slovo či sousloví, jako například Madonna nebo Mamma mia, což jim v práci bylo spíše vytýkáno, jelikož podobné výkřiky mohou jak v čteném textu, tak při přednesu, působit spíše parodicky a mohou ponížit úroveň hry nepříznivým vytvářením směšně působících stereotypů. Anna Kareninová na jazykovou stratifikaci původního textu naopak úplně rezignovala a rozhodla se celé dílo přeložit jen pomocí spisovné češtiny, navíc s archaizačními prvky. Tento překlad vykazoval spoustu problematických pasáží. Kromě jazykového ochuzení v něm docházelo (není jasné, čí vinou) k cenzuře, syntetizaci či vynechávání (někdy i velmi zásadních) pasáží. Práce se dále v rámci analýzy překladů zabývala i velmi specifickým problémem, který je typický pro neapolské texty, a to zkráceninami jmen a „neapolskými vokativy“. Tři překladatelé ze čtyř se v šesti ze sedmi zkoumaných her poněkud překvapivě rozhodli jak zdrobněliny, tak vokativy v naprosté většině případů ponechávat. Pokud se v textu vyskytl tvar jména, který by pro čtenáře mohl být vyloženě nesrozumitelný, uvedli bezpříznakovou formu jména, či jméno adaptovali a uvedli ho s českou příponou. Nezanechat žádný neapolský tvar jména se rozhodla opět jen Anna Kareninová.

Možnosti dalšího bádání

Přestože se tato disertační práce zabývala na první pohled poměrně úzce vymezeným tématem, domnívám se, že především část věnující se otázkám převodu vícevrstevnatých textů a kulturnímu transferu by mohla posloužit jako inspirace pro bádání v rámci jiných jazyků. Podobně by, především pro překladatele, mohl jako inspirace posloužit výsledek analýzy existujících českých překladů k tomu, aby se ve svých překladech – především tam, kde si to žádá originál – nebáli využívat bohatství v podobě obecné češtiny.

Použité prameny:

Primární literatura:

DE FILIPPO, Eduadro. *Sobota, neděle a pondělí*. Přeložil Z. Digrin. Praha: Městská divadla pražská, 1974.

DE FILIPPO, Eduardo a BARSOTTI, Anna (ed.). *Cantata dei gioni dispari: volume primo*. Torino: Einaudi, 2014.

DE FILIPPO, Eduardo a BARSOTTI, Anna (ed.). *Cantata dei giorni dispari: volume secondo*. Torino: Einaudi, 1995.

DE FILIPPO, Eduardo a BARSOTTI, Anna (ed.). *Cantata dei giorni dispari: volume terzo.* Torino: Einaudi, 1995.

DE FILIPPO, Eduardo a BARSOTTI, Anna (ed.). *Cantata dei giorni pari*. Torino: Einaudi, 2015.

DE FILIPPO, Eduardo. *Natale in casa Cupiello*. Torino: Einaudi, 1974.

DE FILIPPO, Eduardo. *Starosta ze čtvrti Sanita*. Přeložil J. Makarius. Praha: Dilia, 1962.

DE FILIPPO, Eduardo. Vánoce u Cupiellů. Přeložil Z. Digrin. Praha: Dilia, 1981.

FERRANTE, Elena. *Příběh těch, co odcházejí, a těch, kteří zůstanou*. Přeložila A. Flemrová. Praha: Prostor, 2017.

MOSCATO, Enzo. *Compleanno*, dostupný z: http://copioni.corrierespettacolo.it/wp-content/uploads/2016/12/MOSCATO%20Enzo__Compleanno__null__U(1)__Monologo__1a.pdf, citováno dne 19. 4. 2021 [pdf].

MOSCATO, Enzo. *L'angelico bestiario*. Milano: Ubulibri, 2009.

MOSCATO, Enzo. *Orfani veleni*. Milano: Ubulibri, 2007.

MOSCATO, Enzo. *Pièce noire (Kanária)*. Přeložila T. Sieglová. Praha: Transteatral, 2008.

MOSCATO, Enzo. *Přímořský bordel s městem.* Přeložila T. Sieglová. Praha: Transteatral, 2008.

PASOLINI, Pier Paolo. Teorema. In: *Romanzi e racconti: Volume secondo 1962–1975*. Milano: Mondadori, 1998.

RUCCELLO, Annibale a LIBERO, Luciana (ed.). *Teatro*. Napoli: Guida, 1993.

RUCCELLO, Annibale a PICCHI, Rita (ed.). *Scritti inediti: Una commedia e dieci saggi*. Roma: Gremese, 2004.

RUCCELLO, Annibale. *Ferdinando (Ferdinand)*. Přeložila A. Kareninová. Praha: Příležitostný tisk k Festivalu současné italské dramatiky, 2004.

RUCCELLO, Annibale. *Pět růží pro Jennifer*. Přeložila T. Sieglová. [rukopis]

VERGA, Giovanni. *Vita dei campi*. Roma: L'Unità, 1993.

Sekundární literatura:

ANGELINI, Francesca. *Rasoi: teatri napoletani del '900.* Roma: Bulzoni, 2003.

BERMEL, Neil. O tzv. české diglosii v současném světě. *Slovo a Slovesnost*. 2010, 71, 5–30.

CILENTO, Antonella. *Bestiario napoletano*. Roma–Bari: Laterza, 2015.

COLELLA, Amadeo. *Manuela di napoletanità*. Neapol: Ateneapoli, 2010.

DE BLASI, Nicola. *Il napoletano parlato e scritto: Con note di grammatica storica*. Napooli: Dante & Descartes, 2000.

DE BLASI, Nicola. *Storia linguistica di Napoli*. Roma: Carocci, 2015.

DE MARTINO CAPPUCCIO, Alessandra. Translating Neapolitan Dialect in theatre: Problems of Cultural Transfer. *Translation studies journal*. 2011, 3(1), 47–60. ISSN: 155–8614.

DE MARTINO CAPPUCCIO, Alessandra. *Translation of Dialect and Cultural Transfer: an Analysis of Eduardo De Filippo's Theatre*. Warwick, 2010. Thesis. University of Warwick. Department of Italian.

DE MAURO, Tullio. *Storia linguistica dell'Italia unita*. Roma–Bari: Laterza, 1984.

DEL GATTO, Antonella. Incomunicabilità e fiducia nel lettore: il riso umoristico nel teatro di Pirandello e di De Filippo. In: FLEMROVÁ, Alice a DE MICHELE, Fausto. *Poetiche del riso* (v tisku).

DI NUZZO, Annalisa. La città nuova: dalle antiche pratiche del travestitismo alla riplasmazione del *femminiello* nelle nuove identità mutanti a Napoli. In: SCALZONE, Franco (ed.). *Perversione, perversioni e perversi*. Roma: Borla, 2009.

FIORE, Enrico. *Il rito, l'esilio e la peste: Percorsi nel nuovo teatro napoletano: Manlio Santanelli, Annibale Ruccello, Enzo Moscato*. Milano: Ubulibri, 2002.

FLEMROVÁ, Alice. Neapolská setkání třetího druhu. In: PARRELLOVÁ, Valeria. *Za projevenou milost*. Přeložila A. Flemrová. Praha–Litomyšl: Paseka, 2012.

FLEMROVÁ, Alice. Stalo se v Neapoli: K překladu *genia loci* u Sorrentina, Saviana a Ferrante. In: FLEMROVÁ, Alice a ŠUMAN, Záviš (eds.). *Růže je rosa è rose est růže: Překlad, převod, interpretace*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2021.

FLEMROVÁ, Alice. Zabedněná zamilovanost do života. In: SORRENTINO, Paolo. *Všichni mají pravdu*. Přeložila A. Flemrová. Praha: dybbuk, 2019.

FRASCANI, Federico. *Eduardo*. Napoli: Guida, 2000.

GIAMMUSSO, Maurizio. *Vita di Eduardo*. Roma: elleu, 2004.

HALLER, Hermann W. *The other Italy: The Literary Canon in Dialect*. Toronto: University of Toronto Press, 1999.

JELARDI, Andrea. *Annibale Ruccello: una vita troppo breve, una vita per il teatro*. Napoli: Kairós, 2016.

LA CAPRIA, Raffaele, L'Armonia perduta. In: LA CAPRIA, Raffaele a PERRELLA, Silvio (ed.). *Opere*. Milano: Mondadori (I Meridiani), 2003.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný, 1998.

LIDDICOAT, Anthony J. Intercultural mediation, intercultural communication and translation. *Perspectives*. 2016, 24(3), 354–364.

LIPERI, Felice. *Storia della canzone italiana*. Roma: Rai Eri, 2016.

MOUNIN, Georges. *Teoria e storia della traduzione*. Tradotto da Stefania Morganti. Torino: Einaudi, 1965.

PALLADINO, Pierpaolo. *Santanelli, Silvesti, Ruccello, Moscato: Il testo e la messinscena: Quatrro percorsi nel teatro napoletano degli anni '80*. Roma, 1994/1995. Tesi. Università degli studi di Roma „La Sapienza". Facoltà di lettere e filosofia.

PASOLINI, Pier Paolo. Lingua. In: *Empirismo eretico*. Milano: Garzanti, 1972.

PELÁN, Jiří a kol. *Slovník italských spisovatelů*. Praha: libri, 2004.

PELÁN, Jiří. Překlad konformní a adaptační (na okraj překladu Písně o Rolandovi). *Souvislosti*. 1998, 2. Dostupné z: http://souvislosti.cz/298pel.html.

PIRANDELLO, Luigi. Humor. Přeložila A. Flemrová. Praha: Havran, 2006.

PIRANDELLO, Luigi. *L'umorismo*. Firenze: L. Battistelli, 1920. [2018, e-book].

ROSATTI, Stefano. Pasolini e il dibattito sulla lingua. *Milli mála*. 2012, 4, 219–242.

SGALL, Petr a HRONEK, Jiří. *Čeština bez příkras.* Praha: Karolinum, 2014.

SCHINO, Mirella. *Profilo del teatro italiano: Dal XV al XX secolo*. Roma: Carocci, 2014.

SCHLEIERMACHER, Friedrich. Sui diversi modi del tradurre [1813]. In: NERGAARD Siri (ed.). La teoria della traduzione nella storia. Tradotto da Giovanni Moretto. Milano: Bompiani, 1993 [pdf].

STANCATI, Mario Lino. *Enzo Moscato: Il teatro del profondo*. Cosenza: Pellegrini, 2008.

STEINER, George. *Po Bábelu: otázky jazyka a překladu.* Přeložila Š. Grauová. Praha: Triáda, 2010.

ŠTEFKOVÁ, Monika. Jazyk jako ochrana kultury. *Svět literatury*. 2019, 60 (XXIX), 45–54. ISSN: 2336–6729.

TODOROV, Tzvetan. *Úvod do fantastické literatury*. Přeložil V. Fiala. Praha: Karolinum, 2010.

TRIFONE, Pietro a GIOVANARDI, Claudio. *La lingua del teatro*. Bologna: Mulino, 2015.

VELTRUSKÝ, Jiří. *Drama jako básnické dílo*. Brno: Host, 1999.

VENUTI, Lawrence. *The Translator's Invisibility: A history of translation.* London–New York: Routledge, 2004.

Internetové zdroje:

AUSILIO, Claudia. La figliata dei Femminielli: il rito napoletano raccontato in 'Napoli Velata'. Dostupné z: https://www.vesuviolive.it/cultura-napoletana/231109-figliata-femminielli-napoli-velata/, citováno dne 9. 4. 2021.

BOCCALATTE, Lucio. La leggenda della Bella Mbriana: spirito buono della casa. Dostupné z: https://www.napoli-turistica.com/la-bella-mbriana/, citováno dne 12. 4. 2021.

D'ANGELI, Concetta. La lingua cancerosa del teatro: I „limiti" di Enzo Moscato. Dostupné z: http://www.trax.it/olivieropdp/ateatro55.htm#55and9, citováno dne 9. 4. 2021.

DE FILIPPO, Eduardo. 'O rrau, dostupné z: https://www.poesiedautore.it/eduardo-de-filippo/o-rrau, citováno dne 9. 4. 2021.

Il Messaggero, Tsa, in scena Uomo e Galantuomo per la regia di Alessandro D'Alatri, dostupné z: https://www.ilmessaggero.it/abruzzo/teatro_tsa_d_39_alatri_stagione_39_aquila-730031.html, citováno dne 19. 4. 2021.

LUCIA, Carmela. Annibale Ruccello: Cronologia. Dostupné z: http://www.teatro.unisa.it/archivio/autori/ruccello/ruccello_cronobio, citováno dne 9. 4. 2021.

LUCIA, Carmela. Annibale Ruccello: Formazione. Dostupné z: http://www.teatro.unisa.it/archivio/autori/ruccello/ruccello_formazione, citováno dne 9. 4. 2021.

LUCIA, Carmela. Annibale Ruccello: La lingua. Dostupné z: https://www.teatro.unisa.it/archivio/autori/ruccello/ruccello_lingua, citováno dne 9. 4. 2021.

MANUALI, Marcello. Enzo Moscato. *Micro Teatro Terra Marique*. Dostupné z: http://www.microteatro.it/public/cisbit/it/content/EnzoMoscato.asp, citováno dne 9. 4. 2021.

PETRETTA, Armando a LOSCALZO, Francesco. Terremoto in Irpinia, quel 23 novembre 1980. Dostupné z: https://www.ansa.it/sito/notizie/cronaca/2015/11/19/terremoto-in-irpinia-quel-23-novembre-di-35-anni-fa-_ee36c97a-de8f-47ee-86e6-f6547f8ac530.html, citováno dne 9. 4. 2021.

Rai. La storia. Dostupné z: http://www.rai.it/dl/rai/text/ContentItem-20844e48-74d8-44fe-a6f4-7c224c96e8e4.html?refresh_ce, citováno dne 9. 4. 2021.

RaiTeche: Eduardo in tournée nei paesi dell'Europa orientale, 1962, dostupné z: http://www.teche.rai.it/2016/05/eduardo-in-tournee-nei-paesi-dell-europa-orientale-1962/, citováno dne 9. 4. 2021.

Redazione Napoli. La legenda della Janara, la strega Campana da tenere lontata. Dostupné z: https://www.fanpage.it/napoli/la-leggenda-della-janara-la-strega-campana-da-tenere-lontana/, citováno dne 12. 4. 2021.

Treccani, Andrea Perrucci, dostupné z: http://www.treccani.it/enciclopedia/andrea-perrucci/

Treccani, Incomunicabilità, dostupné z: https://www.treccani.it/enciclopedia/incomunicabilita/, citováno dne 9. 4. 2021.

Loren, Sophia. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Qq5yklWMclo, citováno dne 19. 4. 2021.

Publikační, akademická či pedagogická činnost studentky

Publikační činnost:

ŠTEFKOVÁ, Monika. Jazyk jako ochrana kultury. *Svět literatury*, 2019, vol. 29, s. 45–54. ISSN 0862-8440.

ČERVENKOVÁ, Monika. Otázka rasy objektivem režisérů fašistické propagandy. *Svět literatury*, 2018, vol. 28, s. 131–138. ISSN 0862-8440.

ČERVENKOVÁ, Monika. Il napoletano come statuto sociale: I confini linguistici dei „femminielli" e delle „malafemmene" nelle opere di Annibale Ruccello ed Enzo Moscato. *LaRivista*. (přijato)

Účast na konferencích:

ŠTEFKOVÁ, Monika. *Překlad neapolských komedií Eduarda De Filippa do češtiny*. Studentská literárněvědná konference 2021 v Olomouci, 27. 4. – 29. 4. 2021.

ŠTEFKOVÁ, Monika. *Lo statuto speciale (perduto?) dei femminielli napoletani*. VI Congresso Internazionale sugli Studi di Genere in ambito italiano e lusofono. Università degli Studi di Foggia. 25. – 27. 5. 2020. (přijata, konference se neuskutečnila kvůli pandemické situaci)

ŠTEFKOVÁ, Monika. *Eduardo De Filippo as a Cultural and Lingual Intermediary*. Multilingual Literatures: Interdisciplinary Conference held at Gregynog Hall, 17. 7. – 19. 7. 2019.

ČERVENKOVÁ, Monika. *Nová neapolská dramatika*. Rozmanitost jazyků, kultur a pohledů, Česká romanistika v evropském kontextu – XIX. Mezinárodní setkání romanistů, Olomouc, 23. 11. 2018–24. 11. 2018.

ČERVENKOVÁ, Monika. *Napoli dei femminielli nelle opere di Annibale Ruccello ed Enzo Moscato*. AAIS Conference 2018 at Sant'Anna, Sant'anna Institute, Via Marina Grande 16, Sorrento, 14. 06.–17. 06. 2018.

ČERVENKOVÁ, Monika. *Il napoletano come statuto sociale: I confini linguistici dei „femminielli" e delle „malafemmene" nelle opere di Annibale Ruccello ed Enzo Moscato*. Cinéma, théâtre et subalternité, Paris – Université Sorbonne IV, 09. 02. 2018.

ŠTEFEK, Martin., ČERVENKOVÁ, Monika. *Lingvistická politika italského fašismu*. Fašismus_modernismus_populismus, FF UK, 23. 05. 2017.

Pedagogická činnost:

Italština odborná I, FSV UK, 2020/2021, zimní semestr

Italština I, FSV UK, 2020/2021, zimní semestr

Italština odborná II, FSV UK, 2019/2020, letní semestr

Italština II, FSV UK, 2019/2020, letní semestr

Italština odborná I, FSV UK, 2019/2020, zimní semestr

Italština I, FSV UK, 2019/2020, zimní semestr

Italština pro politology, FF UK, 2018/2020, letní semestr

Italština odborná II, FSV UK, 2018/2019, letní semestr

Italština II, FSV UK, 2018/2019, letní semestr

Kapitoly z italské kinematografie, FF UK, 2017/2018, letní semestr

Oponentury:

Fantastično ve vybraných povídkách Itala Calvina, Lachmanová, Anna, FF UK, 16. 6. 2020

Goldoniho komédie prostredia, Pavarin, Barbara, FF UK, 28. 1. 2020

Reflexe fenoménu camorry v dílech Roberta Saviana Gomora a Opak smrti, Černá, Pavlína, FF UK, 5. 9. 2019

Vývoj tématu mafie v italské literatuře od Risorgimenta po současnost, Kostková, Anna, FF UK, 3. 9. 2018

Beletristické překlady:

Paola Peretti – Vzdálenost mezi mnou a třešní (2019, Slovart)

Donato Carrisi – Našeptávač (2019, Vendeta)

Nadia Terranova – Sbohem, přízraky (2020, Odeon)

Donato Carrisi – Hypotéza zla (2020, Vendeta)

Guido Sgardoli – The Stone: Sedmý kámen (Bookmedia, v tisku)

Caterina Bonvicini – Všechny jeho ženy (Grada, v tisku)

Donato Carrisi – Muž z labyrintu (Vendeta, v tisku)

Carlo Collodi – Pinocchiova dobrodružství (Leda, na překladu momentálně pracuji)

Ostatní:

Redakce nového překladu *Vladaře* od Niccola Machiavelliho, který pořídil Jan Bíba a který zanedlouho vyjde v nakladatelství Karolinum.

Účast na evropském projektu CELA (Connecting Emerging Literary Artists), který si klade za cíl především propojovat začínající překladatele se začínajícími spisovateli z 10 evropských zemí a podpořit je na počátku jejich profesní kariéry. https://www.cela-europe.com/